

تورک خلق بیلمینده اوزرلیک

یازان و توپلایان: علی.ب.تورک

تاریخین درینلیکلریندن بو گون گلیب چاتان اینانجلار ایچینده "نظر" و "نظرلیک" بوتون خلقلر آراسیندا گورونه ن بیر گرچک اولوب اسکی دونملردن بر بوتون اولقارلیقلار ایچینده گورونمکده دیر. بیر چوخ خطر دن و بیلمدیگی و باشا دوشمدیگی اولایلاردان و ایشلردن و بیر خسته لیق دن قورنماق آماجیله یارادیلان و اونله یجی ایشلر اینسانلاری اسکی دن بری بیر چوخ یوتمه و چئشیتلی قورویجولار یارادما سینا سبب اولموشدور؛ بونلار ایبر ندن بیلمین اینسانلار بعضی گوزلر و باخیشلا دان اورتایا چیحدیقینا اینانمیشلار کی بودا "نظرلمک" اینانجین یارادمیش ؛ بوتون خلقیلرین نظره قارشی باخیشلاری سبب اولبدور کی نظره ایلگیلی اینانجلار عین شکیلده بوتون توپلوملاردا بیر اولسون. تورک خلقلرینین ایچینده ده اینسانلارین و حیوانلارین باخیشلاری و گورونملری هر نجور اولسادا ضررلی و ظفر توخوندوران سایلیمیش ؛ بو باخیش هم پیس و کم گوزله و هم یاخشی و تعریف گوزیله ده اولسا گننه ضررلی سایلیر.

تورک توپلوملارین آراسیندا بیر چوخ نظره قارشی و نظردن قورویان شئی لر دوزلتمیش کی بونلار هم کیشینی اوزونه گوره و هم ده کیشینین مالی و وارلیقینا گوره دوزلتمیش دیر لر. اورنک اولاراک : گوز نظرلردن ×؛ یئدی دلیکلی مینجیقلاردان؛ پنج آلابی ××؛ دلیک داش ×××؛ مکه سوپورگه سی؛ ساریساق؛ بیر چوخ حیوان پنجه سی یادا دیشی (قورد، اسلان، قارتال، آیی،) خورما چردگی، ساری مومیار، چورک اوتی، قوربان گوزی؛ حیوان بوینوزی؛ آت کله سی، آت نالی؛ قرنقیل قوروسی، اوزرلیک، بیر چوخ موسقالار کیمی، دوز چاتلاتماق، کیمی شئی لردن آد وئر مک اولار.

بو نظرلیکلرین هر سی اوزونه گوره بیر اوزلیک و نیتلیگی داشیماقدادیر. بو آرادا اوزرلیک بیتگیسی اوزل سایلیر و ایشلندیگی چوخ یاقین اولدوگی اوچون اوزونه گوره آیری بیر یئر توتماقدادیر. معین بیتگیلردن و توخوملاردان بیر آرایا گلن اوزرلیک اونا بیر مقدس و قوتسال و شفا وئر ن و ان اونملیسی یاندیریلدیگی زمان "نظرلنمدن" قوریان و "بد نظری" ساخلایان بیتگی اولدوگونا گوره اوزل بیر فولکلور ساحسی واردیر.

اسکی زمانلاردان بری بو بیتگینین شفا وئر ن و درمانلاردا چوخ فایدالی گورونن اوزرلیک خلق آراسیندا یایگین بیر شکیلده ایشلدیلیمیش . حتی بوگون مدرن طب ده بئله بو بیتکیدن بیر چوخ داوا

دوزدیلیمکده دیر. اوزرلیگین توستوسی "سئیر و عصاب" فایدالای اولدوقوندان و میکروب لاری اولدوردوگونه گوره قدیم حکیملیکلرده و عصبی خسته لیکلرده ایشلنریمیش . گونوموزده بئله خلق حکیملری سایلان "بتچلر" بو بیتگیدن قورخولوق و عصبی خسته لیره درمانیندا ایشلدرلر . فولکلور باخیمندا اوزلیک خلق آراسیندا چوخ گوزل بیر یارادیجیلیق بولومی اولموشدور؛ بو بیتگیننجور ایشلندیکلری ندن توتوب اونی نجور ساخلادیقلارینا و اوزرلیک گوره اینانجلاری گئیش بیر ساحدیر کی تدقیق اوچون دیرلی سایلیر .

تورک دیللی ایچینده بیر چوخ دئیشلره اوزرلیگین آدینی گورمک اولار؛ آذربایجاندا üzərnik, üzərlik, üzərlik تورکیه ده nazar otu, yuzərlik قازاقلار آراسیندا adiraspan دوغی تورکستان tuyejaperak قرقیزلار isirik کریم و تاتارستان تورکلرین دیلینده özərlik او یغورلار دا اوزبکلرده yuzarlık دئیش شکلینده دئیلیر .

اوزرلیک ایکی جور ایشلنمکده دیر بیرینجیسی قورویوجی شکلی کی اوزرلیک توخوملارنی ایپه ساپا دوزوب ائولرده و ایش یئرلرینده بیر سوس کیمی دیوارلاردان آسلارلار، یادا اوزرلیک توخوملارین بیر کیچیک باغلیدا اوشاقلارین پالتارلارینا باشقا مینجیق و گوز نظرلرله دولالار .

ایکینجی ایشلمی اوزرلیکی درمان و خسته لیکلره و نظره قارشى اودا یاندیرلیب توستوسوندن فایدالانماقدیر. اودا یاندیرلان زمان بیر چوخ سایالاردا نظرین آرادان اپارماقینا و اوزرلیگین ائتگیسین چوخالتماق آماجیله اوخونان سوزلر بو ایشلرین بیر آیریلماز بولوملریندن سایلیر کی بیر چوخ واریانتلار و دیشیک سوزلرله اوخونماقدادیر. آشاغیدا بوسایالاردا ن بیر چوخونا ایشاره اولور،

Üzərliksən , havasan
Hər bir dərdə dəvasan
Başı börklü üzərlik
Dibi köklü üzərlik
Çıxdım dağa
Səslədim baba ağa!
Dedi: nə var benava?
Dedim: bu dərdə dəva!
Dedi: get üzərlik sal ocağa,
Bir, iki, üç, dörd, beç, altı, yeddi
Gada-bala bu evdən getdi
Atlasın, patlasın
Yaman gözlər patlasın
بیر باشقا واریانت:

Üzərlik sən , havasan
Yeddi dərdə dəvasan
Dərd gapıdan girəndə

Sən bacadan govarsan
Üzərlük danə- danə
Yooladım gəbristanə
Dost ola düşmən ola
Gözü oda yanə
Getdim mina dağı*na
Dedim:ya Ail
Dedim:bir çarə
Dedi:nə çarə!
Dedi:yeddi danə üzərlük
Bir,....,yeddi
Gada –bala** bizdən getdi
(×منا داغی = مکە دە اولان داغ××قادا-بالا = قضا بلا)

اوزرلیک اود توتوب یانان زمان و توستولین وقت بوسوزلری دئیلر:

Cürçürülər yarpagi
Astanalar topragi
Hər kim bizə göz vurub
Gözünə bibər yarpagi
Dovşan doğana nələt
Novdan gopardana nələt
Şənbə doğan,həftə iki
Həftə üçü,çərşənbə
Cümə doğana lənət
Yet altında
Yer üstündə
Aya baxanın gözü
Günə baxanın gözü
Kül cəhanın gözü
Sağ gonşi,sol gonşi
Gabag gonşi ,dal gonşi
Saldım oda yansı

بو سایایدا اوزرلیک دانه لرین اوزرلیک قایینا توکوب اود اوستونه قویولان دا دئیلر:

Üzərlük sən həvasan
Yeddi dərde dəvasan
Üzərligi kim əkdi?
Ali- cənab əmir
Üzərligi kim bicdi?
Fatimə -xanım fatimə dəydi
یا بیر ایری واریانتدا دئیلر:
Üzərligi kim əkdi?
Peyğəmbər

Cənab Ali biçdi
Xanım Fatimə saldı
Həsən ,Hüseynə saldı
شیمالی آذربایجان دا بیرباشقا واریانت بئله دی:

Üzərliksən havasan
Hər bir yerdə sən olsan
Gada –bəla govarsan
Üzərlik danə -danə
Tökülsün harə canə
Gohum ola,yad ola
Gözü bu odda yana
Altındaydı üzərlik
Tütün ağdır üzərlik
Müşkil işim döşəndə
Hudi-hudi üzərlik

شیمالی آذربایجان دا آیری واریانت کی اوندان اوزرلیک اودا سالندیقی زمان "دوز" نان بیرلیکده
نظر گلنین باشنین اطرافیندا دولاندیردیگدان سونرا اوخونار یئله دی:

Üzərlik dana-dana
Ocagtan götür sana
Nəzəri bəd olanın
Gözləri odda yana
Üzərriyim çatdasın
Yaman gözlər partdasın
Gadam-balam tökülsün
Azar üstümdən addasın
Gohum olsun, yad olsun
Gözü dəyənin gözü çıxсын!

" تبریز " واریانتیندا دا بئله بیر سایا اوخونار:

Üzərlik sən həvasan
Min bir dərde dəvasan
Hansı evdə sən olsan
Gada –bala sovasan
Dərd gapudan girəndə
Sən bacadan govasan
Başı börklü üzərlik
Dibi kökli üzərlik
Səni saldım oda
Görüm hökmün üzərlik
Çərşənbə olanın gözü
Cümə axşamı olanın gözü
Şənbə olanın gözü

Şenbə sabahi, həftə üçü
Çərşənbə axşamı olanın gözü
Ağ göz, gara göz, ala göz
Gotur göz, göygöz, abi göz
Gohum ola, yad ola
Gözləri bu odda yana
Ay at gapan üzərlik
Eşşək gapan üzərlik
Cəmi gizli dərdlərə
Dərman olan üzərlik
Aya baxanın gözü
Çümlə cəhanın (açanın) gözü
Çıxdım savalan dağına
Çağırtdım :ya Məhəməd ya Ail
Dedi: nə var beçara?
Dedim: bu dərde çarə
Dedi: başı börtük üzərlik
Süleyman hökümlü üzərlik
Sənin dərдинə çarə
بیرباشقا واریانت بئله دیر:
Üzərliyim çaddasın
Yaman gözlər patdasın
Ağzın bəlam tökülsün
Dərd üsdündən atlasın

Üzərlik danə- danə
Tökülsün hərza canə
Gohum ola yad ola
Sözü bu adda yana

Üzərlik kök üzərlik
Başında börtük üzərlik
Bizə yaman baxarın
Gözləri tök üzərlik

Atın taydı üzərlik
Donun ağdı üzərlik
Müşkül işə tüşmüşəm
Hovdu-hovdu üzərlik

ترکیه ده اوزرلیک یان دیریلاندا دا بو سایانی اوخورلار:

Üzərlisən havasın
Hər dərdlərə dəvasın

Ak göz, kara göz
Mavi göz, əla göz
Hangisi nazar etmişə
Onların nazarını boz

ویا:

ələm tərə fiş
kəm öğzlərə şiş

قیسدا سایالاردا و بیر نئچه بندلی اوخونان سایالاردا واردیر کی اورنک اولاراک بونلاری دئمک اولار:

Azara ...bozara...kəm gözler... bozara

gelsin üzərlük
getsin nazarlık
üzərlük min bir ərlük

"نظر" کوکوندن خلق اینانشلارینا دایاندیقینا گوره اوزی بیر "سیناما" آلانی سایلیر کی اوزو اوچون اینانجی و عنعنہ نی داشیر کی اونلاردا ن بیر سیراسی بئله دی:

- اوزرلیک توخوملاری گر کمز داغلسین، داغیلسا داعوا دوشر.
- اوزرلیک شهید قانی توکوله ن یئرده بیتر!
- اوزرلیک یاندیراندان سونرا گره ک کولونی آستانا قاپی سیندان ائشیگه توکولسون.
- اوزرلیکین توستوسو خسته لیبه فایدالی دیر.
- یئددی قاپی نین، یئددی بوروغون، یئددی مسجدین چور-چوپون اوزرلیکله بیر آرادا یاندیریلسا هر جور خسته لسق درمان اولار.
- اوزرلیک یئدمیش درده دوا دیر.
- اوزرلیک سالمایشدان قاباق بیر اوووج گوتوروب تصدیق کیمی باشا دولاندیریب، اوستونه اوفله ییب، اوداسالارلار، بعضن باشا دولاندیریب ایکی چینه و یا کورکین اورتاسینا ووروب سونرا اودا سالارلار.
- اوزرلیگین قاراسین خال کیمی بویونا سورته رلر.
- آخیر چرشنه گونی گرک آینا، داراق، سوپورگه، اوزرلیک آلیب، اوزرلیگی آود چرشنه سینده اوددان آتیل-باتیل دا سالیب یاندیرالار.

- بویوک آدامین قورخولوقون گوتورمک اوچون اوکیشینین آلت پالتاریندان ،بیر ده باش توکوندن کسپب ،"دوز" و "زر"له اوزرلیک له بیرلیکده بیر گئجه قورخان آدامین یاسدیقنین آلتینا قویوب صاباحسی گون اوزرلیک له بیر لیکده اودا یاندرالار.
- لاپ آزی یئدی دانا اوزرلیک،اوج دانا "چورک اوتی"؛اوج دانا "ککلیک اوتی" و اوج دانا "دوز"پارچاسیله بیرده "مومیار"لابیر لیکده اودا یاندرسالار بیر چوخ عصبی خسته لیکه درمان ائدر.
- اوزرلیگین اودا یانان زمان اودون سوندورلزلر ؛بئله اینانارلار کی یانان اود همان گوزدور کی "نظر ووروب".
- اوزرلیک،قوری قرنقیل گولی،چورگ اوتی،دوزی قارشدیریب اودا یاندرالار.

ایضاحلار:

×گوز نظر:آبی رنکینده و گوز شکلینده اولان کیچیک جام شیشه دن دوزر.
 ××پنج الابی:پنج تن آل عبا،بیر نازیک فلزیدن اولان وارق اوستونده یازلمیش پنج تن آل عبا کی محمد،علی،فاطمه،حسن،حسین آدلاری اولان .
 ×××دلک داش:هر هانسی داش کی اورتاسی اوز-اوزن دن دلک اولموش اولار.
 ××××بتچی:بندچی ؛ خلق حکیملری سایلان قره چیلر دیلر کی ایندی ده تبریز شهرینده ایکی قالا و قره چیلر محله سینده دوا و درمانا باخارلار.اونلارین ایشی دعا یازیب بیر آز جیزما قارایلا بیرلیکده اوزرلیک له بیر لیکده اوشاقلارین و بویوکلرین قورخولوقلارین قوتوروب بیر چوخ عصبی خسته لیک درمان ائدرلر.اونلار بدنده اولان دامارلاری توتوب اوغراق بیر چوخ ندنی بیلنمین خسته لیک چاره قیلارلار!!

سیزلرینده یوردلاریندا و ائلی نیزین آراسیندا اوزرلیکله ایلگیلی سایالار وارسا یازیب یولامانیزی ریجا ء ائدریز.اونجدن مینت دارلیقمیزی بیلدرملیک.

E-mail:turkbaris2003@yahoo.com

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

گجیل

[Http://Gajil.20m.com](http://Gajil.20m.com)